

Nemzeti Társalkodó

Augustus' 17-dik napján 1855.

É r t e k e z é s

*A' N. Szebeni és Brassai Görög
Compagniakról.*

(Végzet.)

8. § *Megkivántatóságok.*

Minthogy az uralkodói felség a' szebe-
ni és brassai Görög *Compagniakat* éppen
úgy védelme alá vette, mint a' több haza-
fiakat, erre nézve ki a' török' földéről ide

*Más tekintetbe vétetnek mindazáltal az
egyenes Contradictorok, és meghivutt Alpe-
resek, ugymint a' Szász Nemzet Ispánja
B. Brukkenthal Mihály, ki a' mostani ülés-
ből önkéntesen kimaradt, a' más két el-
lentmondott szeben és brassó várasók közön-
ségeinek követei pedig, mint a' kik különösen
azon communitások' tagjai sérelmeket pra-
tendálják és azoknak representánsai, az Í-
télettételből ki menni határozottak. A' Fis-
calis-Director-ís mint a' Compagniak' Pro-
tectora önként kimenvén.*

*A' mi továbbá az ellenkezésnek tár-
gyait illeti:*

jöven, *Compagnia*' tagja akar lenni, megkivántatik, hogy Görögországból vagy Ma-

Elmellőzven az elé nem adott úmbátor említett Privilegiumait Fejedelem Bethlen Gábornak, Rákoczi Györgynek, és Leopold Császárnak, úgy azt, mely a' brassai Görögök részére Fejedelem Apafitól adatott, és VI Károly Császár által megerősített mint a' melyek a' kihirdetés' hijánosságából erőtelenek, a' mint ezeknek meg jegyzett hijánosságok a' kérdés alá jött 1777-beli Privilegialisban is megemlítettett; ez utóbbi Privilegium eránt mind két felek okai és bizonyításai felvételven, első közönséges meghatározás alá való tárgynak találattik az: hogy a' felperes Görög Compagniak nevezetén micsoda rend és állapotbeli Görögöket kellessék érteni? olyanokat é, kik az ellentmondott városokban fekvő jószágokat bírnak? vagy a' kik jószágtalanok 's kereskedések folytatása végett azokban laknak 's szállásolnak minden familiájokkal, vagyonaikkal, a' Fejedelemhez 's hazához való hűségeknek hittelt kötelezése alatt? A' Privilegialis nyilván mutatja, hogy az oly kereskedő Görögöknek adatott, kik szebenben és brassóban társaságba gyülekezve csak kereskedés folytatása végett tartózkodtanak, a' kik pedig fekvő jószágot örökös vagy zálagos titulussal szerzetteknek magoknak 's bírnak, azok birtokoknál fogva az ök birtokokat illető Jurisdictionhoz 's nem a' Compag-

cedoniából való szármozását és azt, hogy a kereskedése meg kezdésére illendő tőkepén-

niákhoz tartoztanak, a birtokosokon a rendes Jurisdictionnak lévén minden törvényes Oeconomica és Politica igazgatása a keresedések dolgaiban is. Ez így meghatározottatván; további kérdés az: hogy a birtokatlan Compagniabeli Görögöknek Privilegium adathatott é az uralkodó Fejedelem által? Ezen tárgyra nézve lör fontolóra vétetvén az

a) Hogy az Approbata Constitutio 3ik Részé 52ik Titulusában a Fejedelemre bízott, hogy tanácsossáival egyet értőleg meghatározza a jövő — járó 's a szerént birtokatlan Görögöknek ez hazában lakhatóságokat kereskedhetéseket, az ottan ki trt feltételek és határozások mellett.

b) Azon Görög Compagniak' tagjai, feleségeiket gyermekeiket 's minden vagyonaikat ez hazába behozni, itt a Fejedelemhez 's hazájához hívségeket hittel fogadni köteleztettek, Privilegiumok' 1ső pontja szerént, és 1777ben 13a Augusti 5406 szám alatt költ Rescriptumnál fogva felséges engedelem nélkül, háznépeikkel 's vagyonaikkal ez hazából kiköltözni, ez hazabeli más lakosok ellen, ha kik engedelem nélkül kiköltöznének, határozott büntetés alatt, megtiltatott, 's ennél fogva ha jószágtalanok is mint haza lakosait úgy kellett tartani, következőleg önként láttatik 's meg is állitta-

ze van, bÉbizonyítván, egy kérelem levél-
 lel a' Görögök Birája előtt kérje bÉvétette-

*tik: hogy valamint ez haza más köteles la-
 kosainak úgy ezen Görög Compagniáknak is
 Privilegium a' Fejedelem által adathatott.*

*Ennél fogva annakokáért ennyiben az
 Ellenmondás a' kérdés alatt lévő 1777-dik
 esztendőbeli Augustus 13-kán költ, és 1791-
 dik esztendőben Mártius 18-kán kihirdette-
 tett Privilegiumra nézve elenyésztetik, és a'
 mindjárt említett 1791-ik esztendőbeli Diae-
 talis 56-ik Articulus út mutatásához képest
 a' jő további határozás alá: hogy azon
 Privilegium több czikkelyei a' törvényekkel
 mennyiben egyeznek? minthogy a' mikben
 nem egyezőknek találtnak, azoknak ereje
 nem lehet.*

*2-szor: A' Privilegium 2-dik pontjában
 a' lévén megengedve hogy a' Görög Compag-
 niabeliek magok lakhelyeiken nem csak da-
 rabokban, hanem apró mértékekben is árul-
 hassák portékáikat, lakhelyeiken kívül pe-
 dig ezt csak országos vásárok alkalmatos-
 ságával gyakorolhassák, 's nem egyéb idő-
 ben. Ambátor országos vásárokon kívül va-
 ló időkben az helységbeli közterheket hordo-
 zó lakosoknak, vagy azok egyezésekkel más
 kereskedőknek volna jusok holmi árukat ap-
 ró mértékben árulni, mindazonáltal mint-
 hogy a' Compagniákbeli Görögök ez hazá-
 ba bÉfogadtatásoknak, kereskedések megen-
 gedésének első mozdító oka a' régibb Diae-*

tését, a' Görögök bírása azután azon kérést a' királyi kormányzéknek és kincstartó ta-

talis Articulusok szerint a' völt, hogy ők a' török földéről hozzák, és tenyésztessek az ez hazában szükséges és hasznos árukat és portékákat, az 1668-ik esztendőbeli October 1-ső napján tartatott Diaeta 1-ső Articulusa szerint meg engedtetett, hogy az idegen országról portékákat behozók magok szabadon árulhassák apró mértékekkel is árujokat, a' Felperes Compagniakbelieknek Privilegiumok értelme arra határoztatik, hogy a' mely portékákat, árukat a' török földről ők magok behoznak, csak azokat árulhassák apróbb mértékekben magok lakhelyeiken mindenkor, de a' mely árukat mások hoznak, azokat megvenni, apró mértékekben árulni, sokadalmak, vagy országos vásárok idején kivül, szabad sohült nem lészen, országos vásárok idején pedig, sem a' magok lakhelyén, sem egyebütt apró mértékben való árulástól is nem tilalmaztatnak.

3-szor: A' Privilegium 3-ik pontja annyiban helybehagyatik, a' mennyiben ezen Compagniakbeli kereskedők szállásul magoknak kifogadott alkalmatosságokban katonai kvártély adással, és kereskedések folytatására szükséges lovaiknak forspont alá engedésével ne terheltessenek; a' szállásul kifogadott alkalmatosságoknak tulajdonosa mindazonáltal, annálfogva, hogy Compagniabeli kereskedő lakik házánál a' quarteria-

nácsnak küldi-fel a' határozás megtétele végett, hogy bévétethetik é vagy nem? Továb-

lis renden competentia'ig való kvártély adástól menté nem tétetik.

4-szer: *A' Privilegium 4-dik pontjára nézve mint a' mely a' köz-igazsággal meg-egyez, és minden útzókra nézve illendő, az ellenmondásnak helye nincsen.*

5-ör: *A' Privilegium 5-dik pontjában kifejezett módja kereskedéseknek alkalmaztatván a' 2-dik pontra nézve tett határozás-hoz, az apróbb mértékbeli árulásban a' szerént gyakoroltathatik, megtartatván ezen pontnak egyebekben a' köz-kereskedés eránti rendelése.*

6-or: *Az 1791-ik esztendőbeli Diaetalis 36-dik Articulus által meghatározotva lévén újra is, hogy az Approb. Const. 3-dik Része 52-dik Titulussában megállított törvény szerént folytattassanak a' Görögöknek perei, hogy akár örökös, akár zálogos birtokos Görögök a' Concernens Jurisdictio előtt, az Irresidentiatusok pedig adósság vagy kereskedéseket illető dolgokban a' Compagnia biráji előtt álljanak törvényt, 's végyenek ítéletet, a' Privilegium ezen pontbéli engedelme is a' szerént gyakoroltassék, 's onnan appellatioja legyen az ítélettel meg nem elégedő Félnek a' királyi Guberniumhoz, kereskedéseket megakadályoztatható haladékok megelőzése kedvéért; Ha kik pedig közülök Criminalis kereset alá tartozó vétkek-*

ba az is megkivántatik, hogy feleségét, 's gyermekeit Erdélybe béhozza, és itten a' sejedelem, és haza hűségére megesküdjék, az 1777-ben Augustus 13-kán költ privilegium I-ső és 7-dik pontjai szerént. Hajdon az 1670-dik esztendőben December 1-ső napján tartott országgyűlés 51-dik articulusánál fogva, a' Szebeni Görögökre nézve meg volt állitva, hogy 60-nál többen ne légyenek, 's ne is engedtesék - meg *Articularis* büntetés

be esnének, azok a' Criminale rendes Forum előtt pereltessenek, 's ítéltesse meg, minthogy a' haza törvényeiben a' Privilegium utasítása szerént rendelendő Forumnak emlékezete nincsen, 's helye is nem lehet.

Minden Publico-Policum és Oeconomicumokban a' közönséges bátorság eránt való Rendelésekhez, 's törvényekhez alkalmaztassák magokat, 's ezekben a' rendes Igazgatás vigyázatja és igazgatása alatt lesznek. Végezetre

7-er: Meg nem bizonyittatván az Alperesek részéről, hogy a' Felperesek Privilegiumok tartása ellen, Görög Nemzeten kívül, erdélyi lakos Oláhokat vettek volna bé Compagniajokba, ezen tekintetből tett Ellenmondások az Alpereseknek elenyészik.

A' fennebbi meghatározásokhoz alkalmaztatván az Ellenmondás alá hozott Privilegium, hogy azt nyert Compagniaik azal azok szerént éljenek, kiadatni határoztatik.

alatt; ma pedig *Compagnia* tagjai annyin lehetnek a' hányan bévétenek, az 1777-ben Augustus 13-kán költ privilegiumokban nem lévén számok meghatározva.

9. §. *Portékájikat apró mértékekkel is árulhatják.*

Az 1777-ben Augustus 13-kán költ privilegiumnál fogva a' Szebeni, és Brassai Görög *Compagnia* tagjainak nem csak darabokban, hanem az apró mértékben való árulás is megengedettett lakások helyén, lakhelyeken kivül pedig ezt csak országos vásárok alkalmatosságával gyakorolhatják, 's nem egyebütt, a' privilegium 2-dik pontjánál fogva.

10. §. *A' közterhektől menttek,*

Kereskedések előmozdítása tekintetéből, katonáknak szállást és forspontot adni nem tartoznak, privilegiumok 3-dik pontja szerént.

11. §. *Utazási védelmek.*

A' Görög kereskedők utazási szállásolá-

Ezen Itéletet a' Felperes Görög Compagniaák in favorabilibus köszönik, in onerosis pedig a' pernek egész folyásával együtt appellálják a' Királyi Felsőnek Szentséges Thronusa eleibe, és az 1758-ik esztendőbeti 2-ik Articulusnak értelmé szerént kéri simpliciter felbocsáttatni, ellenkező történetben pedig Recursust jelentenek.

Az Alperesek is quoad favorabilia alázatos köszöneteket tészik, quoad onerosa pedig appellálnak. — Melyre kimondatik az Itélet. Felbocsáttatik.

sokban, és bátorságokban a' hazabeli útzókhoz hasonló módon tartoznak fogadtatni, a' privilegium 4-dik pontja szerént.

12. §. *Bólt nyitás engedése, Harminczad fizetése, arany, ezüst, kéneső, 's salétrom kivitel tiltása.*

Eltöröltetvén mind azon törvények, és rendszabások, melyeknél fogva az érdeklött Görögök eddig elé akadályoztatták, megengedett, hogy élelmekre a' szükséges dolgokat megszerezhessék, utsáakra, piaczkra bóltokat, sátorokat nyithassanak, és az idegen portékákkal Erdélyben, és a' több örökös tartományokban szabadon kereskedhessenek, megadván a' harminczadot, és megtartván azon rendelkezéseket, melyek némely termékek, vagy mivek kivitelét, vagy béhozását tiltják; aranyat pedig, ezüstöt, kénesőt, és salétromot Erdélyből, és Magyarországból a' bányász hivatal engedelmé 's pecsétje nélkül, a' kamara számára való elvétel büntetése alatt, kivinniek nem szabad, a' privilegium 5-dik pontja szerént.

13. §. *A' Compagnia magának bírót, és székülőket választhat.*

A' Szebeni, és Brassai Compagniák magok közzül bírót, és székülőket (Assesores) választhatnak, kik mind öszve heten szoktak lenni, a' köztök magát előadható és a' Görög Compagniát tárgyazó keresetek ellátása végett, privilegiumok 6-dik pontjánál fogva.

14. §. *Compagnia törvényszékének tárgyai.*

A' Szebeni és Brassai Görög Compagnia törvényszékének tárgyai ezek:

- 1) A' tiszta adósság, és
- 2) Egyenesen a' kereskedést illető egyéb dolgok; a' honnan a' perek apelláltatnak egyenesen a' kir. kormányzék elébe, kereskedéseket megakadályoztatható haladékok megelőzése kedvéért.

15. §. *Azon esetek, melyekben a' Compagnia tagjai a' rendes törvényhatóság alá tartoznak.*

A' Görög Compagnia beli kereskedők az 1777-ben Augustus 15-kán költ privilegium, és az erdélyi Státusoknak és Rendeknek 1811-ben Februarius 23-kán kimondott ítélete következéséül, a' rendes törvényhatóság alá tartoznak a' következő esetekben:

- 1) A' Criminalis keresetekben,
- 2) Minden Publico Politicum és Oeconomicumokban a' közönséges bátorság eránt való rendelésekhez 's törvényekhez tartoznak magokat alkalmaztatni, melyekben a' rendes igazgatás alatt vannak.

16. §. *A' Compagnia tagjai taksája, és adója.*

A' fennebbi szabadságok megesméréséül a' Görög Compagnia tartozik a' további felsőségi rendelésig, a' szokott taksát a' kamara pénztárának évenként fizetni, mely taksa 53 Rftokat és 20 xrokat teszen.

A' mi pedig az adónak fizetését illeti, erre két pontot szükség megjegyezni u. m.

- 1) Azt, hogy hajdon a' Görög Com-

pagnia adójának mennyiségét a' Görögök bírása szolgáltatatta-bé az ország pénztárába, és hogy az adó nem lévén a' tehetség mértékéhez szabva 's állandósítva, a' szükséghez képpest néha neveltetett, néha alább szállított, a' mint azt az ország elvégezte; az egyik országgyűlésen megállított adóvetés csak az azt követő országgyűlésig tartott, akkor viszont az adóvetés tanácskozás alá vétetett a' szerént mint az ország szüksége magával hozta. A' közszükség potlásába minden erdélyi lakosnak adózni kellett, a' haza boldogítása 's megmaradása úgy kívánván, a' Görögöknek is annál fogva abban részt kellett venni, és adózni, még pedig nevezetes summákat, mert

a) A' Görögök a' 'Sidókkal együtt 300 ftokat fizettek adóba 1654. Januarius 18-kán k. Articulusnál fogva.

b) 1660-ban Julius 5-kén lett országos végezésnél fogva, vagyonok tized részét tartoztak a' Görögök adóba adni.

c) A' Görögökre 1667-ben Januarius 5-kén tartott gyűlés Articulusánál fogva, 2000 tallér vettetett.

d) A' Görögök a' több idegen kereskedőkkel együtt 2000 tallért fizettek, az 1668-ban Januarius 10-kén tartott gyűlés Articulusa szerént.

e) A' Szebenben lakó Görögökre, a' Fis cusnak fizetendő taksán felyül, fejenként 6 tallér adó vettetett, és hogy egyéb közterheket is hordozzanak, megállított 1668-

ban Julius 5-kén a' 2-dik Articulusnál fogva.

f) 1669-ben, és a' Comp. Const. V. 44 Edict. szerint, a' Görögökre 2000 tallér adó vettetett.

g) 1672-ben December 10-kén a' 2-dik Articulusnál fogva, a' 2000 tallér még 500 tallérral neveltetett.

h) A' Görögökre 1200 tallér adó vettetett 1674-ben November 17-kén t. Gy. Articulusánál fogva.

i) A' Szebeni Görögökre 600 tallér, a' Brassaiakra 309 tallér adó vettetett 1678-an October 1-én t. Gy. Articulusánál fogva.

k) Görögök rendkívüli adóba 500 tallért fizettek az 1680-ban Május 18-án t. Gy. 5-dik Articulusánál fogva.

l) A' Szebeni Görögök 2400 fl. a' Brassaiak 1200 fl. fizettek adóba 1686-ban Aprilis 12-kén k. Articulus.

m) A' Szebeni Görögök 1200 fl. a' Brassaiak 600 fl. fizettek 1686-ban Augustus 12-kén t. Gy. 10-kén k. Articulus.

n) A' Szebeni Görögök 1500 fl. a' Brassaiak 600 fl. adtak 1687-ben Februarius 13-kán t. Gy. 2-dik Articulus.

o) A' Szebeni Görögök 2400 fl. a' Brassaiak 1200 fl. fizettek adóba 1687-ben Julius 26-kán t. Gy. Articulus.

p) A' Szebeni Görögök 2000 fl. adókat adtak 1688-ben Nov. 18-án t. Gy. 1. Art.

q) A' Szebeni Görögök 6000 fl. a' Brassaiak 1500 fl. fizettek adóba 1689-ben Januarius 5-kén t. Gy. 2-dik Articulus.

r) A' Szebeni Görögök a' másodszaki adóba 600 ftokat adtak 1689-ben Julius 15-kén t. Gy. Articulus.

s) A' Szebeni Görögök a' harmadszori adóba 600 fl. fizettek 1689-ben Julius 15-kén t. Gy. Articulus.

t) A' Szebeni Görögökre 4000 fl. adóvetetett a' következő évre 1689-ben November 24 t. Gy. 2-dik Articulus.

u) A' Szebeni Görögökre az országra vetett 800,000 fltból álló summa potlásába 600 fl. fizettek adóba 1690 Aprilis 4-kén t. Gy. 1. Articulus.

x) A' Szebeni Görögökre 1000 fl. adóvetetett 1691-ben December' 1-jén t. Gy. 6-dik Articulus.

y) A' Szebeni Görögök 1500 fl. adót fizettek 1692-ben Sept. 25-én t. Gy. Art.

z) A' Szebeni Görög Compagnia 1500 fl. adót adott 1693. Dec. 19. t. Gy. Art.

j) A' Szebeni Görögök 1650 fl. a' Brassaiak 500 fl. adót fizettek 1699-ben Januarius 20-kán t. Gy. Articulus.

v) A' Szebeni Görögök a' Bécsi adóság kielégítésébe 500 fl. a' Brassaiak 300 fl. adót adtak 1699-ben September 18-kán t. Gy. 5-dik Articulus.

w) A' Szebeni Görögök 1500 fl. a' Brassaiak 450 fl. adót adtak 1700-ban Januarius 9-kén t. Gy. 3-dik Articulus.

vv) A' Görögök a' több kereskedőkkel együtt 10,000 fl. adót fizettek 1702. Jan. 7-kén t. Gy. 3-dik Articulus 'sat De

2) Miután az 1763. 1769. és 1789-beli rendszabásoknál fogva az adó mennyisége a' tehetséghez mérsékeltetett, a' Szebeni és Brassai Görög Compagniak az adót kereskedésbeli tehetségek szerint fizetik, melyet ma nem a' Görögök bírájának, hanem az illető királyi adószedőnek fizetnek, ki azután az össze gyűlt adót az ország pénztárába szolgáltatja-bé.

Dálnoki Incze Jó'sef.
Gräncz Procurátor, és Hadnagy.

J A T É K S Z Í N

Kolo'svárt Julius 28-dik napján Déry-né egészsége jobbultával adatott elő a' Kassai Dal és Színészi társaság által Táncred című Daljáték. A' nagy számmal egybegyűlt sokaság ohajtá e' lelkes Színészné mentől előbbi megjelenését, a' midőn is ez Amenáide szerepében fényesen, 's kellemesen öltözködve fellépván egészsége, jobbultán támadott köz örömünk kijelentésével fogadtott. Nem lehet megmagyarázni: kipihenése alatt lett megújulása, vagy néhány napokig való nem láttatása oka é annak: hogy még inkább megnyeré publicumunk kedvét, 's hogy most inkább ohajtók őt látni, mint valaha! kit a' magyar Thalia egy érdemes leányának, 's általában minden magyar színészi társaságok királynéjának méltán kikiálthatunk! Szerdahellyi mint Tancred nagy ügyességgel

's mesteri éneklésével ragadá el közönségünket. A' közelébb ide érkezett 's most először itten Argirio, Ameneide bátyjának, szerepében fellépett Latabár nevü ifjú színész 's ennek szép hangjával ki valánk elégitve annyira, hogy benne a' társaság elvesztett tenoristáját, ha kettőzteni szorgalmát, nyerezzel pótolhatja ki! Orbassanot Szilágyi helyesen képzé. — Az egész társaság dicséretére légyen mondva, ez estvéli darabban mindenki, 's a' hangász-kar oly megújult lélekkel tünteté ki magát: mint midőn a' szorgalmatos kis méh csoport feltalálván elvesztett királynéját újabb tüzzel fog munkájához! A' játék végével Déryné kikiáltatván a' minden oldalról hangzó éljen kiáltással fogadtatott.

Julius 30-kán az ezelőtt már kihirdetett Harmincz esztendő egy *Kártyás* életéből című érzékeny játék adaték elé. — Julius 31-kén pedig az eléggé esméretes, 's nemzeti érzéseinket viszhangzó *Béla futása* című daljáték adaték elő: 's oly meghatólag, hogy a' nagy számmal egybegyűlt hazafiak a' régi időkben mintegy visszavarásolva 's egészen elragadtatva valának. A' megsebhedt szivü, síjától 4-dik Béla király által megfosztatott atyát Kálmánt Udvarhelyi remekül 's érzékenyen rajzá. Bélát Szerdahellyi, hitvesét Parásóné, Lorát Déryné, Csábi Lora mátkáját Latabár, Poky Kálmán szomszédját koszorura érdemesült öreg színészünk Jancsó, a' szent földről honjában tért Johannita vi-

tézt Szilágyi oly nemzeti meleg érzéssel adák elé, 's az eléjött nemzeti dalokat oly buzgón éneklék, hogy minden mozdulatjokból kitűnék magyar eredetők. Játék végével Udvarhelyi kikiáltatván a' köztetszés kijelentésével fogadtatott. — A' következő t. i. Augustus hónapja 1-ső napján *Gabriela* című új dráma adaték elő. Gabrielát Déryné oly remek módon 's érzéssel telyesleg adá elé, hogy publicumunkat magával ragadá, 's vélle a' vak Gabrielát képezteté. Egressy a' titkos hív szerető 's szerelme tárgyáért mindent feláldozni kész Ernestet oly meghatólag játszá, hogy benne egy érzéssel telyes 's oly derék színészt látánk, ki felfogván tökéletesen szerepevalóját, Uennek L. megfelelni nem csak törekszik, de helyhezetét bé is tölti. — Salden Károlina fiatal özvegy szerepében Parásóné kellemetesen játsza. Szentpétery Stollner Henrich tanácsost mint Gabriela igaz barátja, ennek sorsán való aggodalmát meleg érzéssel fejezé ki, a' Károlina nyilai által megsebhedt szivü szerelmest pedig mesterileg rajzá. Az öreg Ambrus nevü hív szolgát Udvarhelyi kielégítőleg rajzá.

Mind ezeket Magyar Hazánk színe elébe azon forró ohajtással egyesítve bocsátjuk: éljenek nemes Abauj vármegye Rendjei, kik a' magyar nyelv iránti buzgóságból ily pártfogásra érdemes Társaságot ápolnak! Jutalmaztassék-meg közlelkü fáradozások a' magyar ég felderültével 's nyelvünk csinosbulásával, terjedésével !!